

Läkemedelshantering

Utbildningskompendium

för

delegeringsutbildning

Del 2

Läkemedel

Att ta medicin när man är äldre eller har kognitiva begränsningar.

Det kan vara svårt och det kan bli svårare att använda medicinen på rätt sätt.

För att en behandling med

läkemedel ska fungera bra, är det

viktigt att medicinen används på rätt sätt. För personer med kognitiva begränsningar och personer som är äldre kan sjukdomar och åldrandet i sig göra att det blir svårare att ta sin medicin. Man kan bl.a. bli glömsk eller få problem med att svälja.

Fråga alltid om du undrar över något

När läkaren (eller sjuksköterskan i vissa fall) ordinerar ett läkemedel ska du som personal inte tveka att ställa frågor om den.

Så fungerar läkemedel

Läkemedel kan tillföras kroppen på många olika sätt. Det vanligaste är genom munnen, men det också vara via lungor, ändtarm, injektion eller slemhinnor. De flesta behöver tas upp i blodet för att kunna fungera.

När ett läkemedel tagits upp i blodet förs det till kroppens olika organ. En del läkemedel sprids i hela kroppen, och andra förs till vissa kroppsdelar. Kroppen börjar bryta ner medicinen på en gång. Många mediciner bryts ner i levern och lämnar kroppen genom njurarna i urinen.

Hur lång tid det tar innan ett läkemedel börjar verka beror på det verksamma ämnet i läkemedlet, medicinens beredningsform (t.ex. flytande, tabletter, kapslar, droppar, salvor eller injektionslösning) och på vilket sätt det tillförs kroppen. (genom munnen eller ändtarmen, som injektion eller utanpå huden t.ex.) Olika individer tar också upp och bryter ned läkemedel olika snabbt beroende på hälsa, vikt och ålder.

Olika sätt att inta läkemedel

Munnen

Det vanligaste sättet att ta läkemedel är genom munnen. Oftast sväljs läkemedlet och tas upp i blodet genom tarmväggarna. Intas läkemedlet på "fastande mage" kan det verka snabbare än om det tas i samband med en måltid. Exempel på läkemedel som tas genom munnen är tabletter, kapslar och flytande medicin i form av vätska eller droppar.

Vissa tabletter är stora och kan därför vara besvärliga att svälja. En del tabletter och kapslar går att dela eller krossa, men det gäller inte alla. Vissa tabletter är till och med olämpliga att krossa. Fråga alltid sjuksköterskan om du är osäker. (Läs mer på sidan 13 om att krossa eller inte.)

Resoribletter kallas de "tabletter" som läggs under tungan för att smälta vid t.ex. kärlekskramp. Vid kräkningar eller svårighet att ta vanliga tabletter kan tabletter som löses upp i vatten vara ett alternativ.

Inandning

Läkemedel som ska andas in kan ha en lokal effekt i andningsvägarna eller påverka hela kroppen genom att gå ut i blodet via lungorna. Det kan t.ex. vara inandningspulver och -vätskor som andas in med hjälp av en inhalator, ett inandningshjälpmedel, vid astma och kronisk obstruktiv sjukdom (KOL).

Injektion

Injektion kan göras i en muskel, underhudsfett eller i en blodåder. Läkemedel kan injiceras för att ge en mycket snabb eller lokal effekt.

Underlivet – ändtarm eller slida

Läkemedel som stolpiller (kallas ibland suppositorier eller "suppar") förs in i ändtarmen och verkar i hela kroppen genom att tas upp i blodet via tarmväggarna. Effekten av läkemedel som ges i ändtarmen kan ha lika snabb effekt som när det ges direkt i blodet. Stolpiller kan vara lämpliga för personer som har svårt att ta läkemedel genom munnen. Salvor och vätskor kan också användas i ändtarmen för att ge en lokal effekt som t.ex. laxermedel som

då ges i klymsa. För underlivsbesvär hos kvinnor finns så kallade vagitorier, slidpiller, som föres upp i slidan. De har lokal effekt.

Lokal behandling på utsidan av kroppen

Lokala besvär kan många gånger behandlas just på den plats problemet finns. Vid tillförsel av läkemedel direkt på den plats där det ska verka är ofta effekten lätt att reglera och biverkningarna få.

Läkemedel som verkar lokalt kan exempelvis vara krämer, lösningar, salvor, sprayer och droppar. Plåster som har verkan i 72 timmar och byts var 3:e dag används vid t.ex. smärta eller vid åksjuka. Det sätts på ryggen/brösten eller överarmarna där huden är något tunnare. Plåster får inte delas.

Ögondroppar och -salvor kan innehålla olika ämnen och kan ges vid t.ex. torra ögon, starr eller infektioner.

Många läkemedel samtidigt kan orsaka problem

Risken för att få biverkningar av läkemedel ökar när man blir äldre. Det beror inte bara på åldersförändringar, utan också på att man som äldre ofta använder flera olika mediciner. Många olika mediciner ökar risken för **biverkningar** och för så kallade **interaktioner**. Interaktion betyder att vissa läkemedel påverkar varandra och ökar eller minskar varandras effekt. Upp till en femtedel av alla

äldre som läggs in på sjukhus, gör det helt eller delvis på grund av biverkningar från mediciner. Därför bör man alltid följa upp hur den boende påverkas av sitt läkemedel. (Läs mer om läkemedel i bilaga 2)

Aktuella administreringsätt

Dosett

Hjälpmiddel i form av en liten ask med fack för olika dagar och tider för att dela upp ordinerade läkemedelsdoser för en veckas bruk. Sjuksköterskan delar läkemedel i dosetten för en vecka i taget. På baksidan ska det finnas antecknat vilka läkemedel som ska överlämnas vid vilken tidpunkt.

Apodos

Vissa läkemedel kommer färdigfördelade i små påsar eller bubblor, en förpackning för varje klockslag det ska delas ut, från apotekets doscentrum i Uppsala. Läkemedlen kommer i rullar med påsar för vanligen 2 veckors förbrukning. På varje engångsförpackning t.ex. påse, framgår tydligt den boendes namn och personnummer, tidpunkt det ska tas, vilka läkemedel som påsen innehåller, vilken läkare som har ordinerat läkemedlet, och när iordningsställandet har skett.

Direkt ur förpackning

De vanligaste läkemedlen som tas direkt ur förpackning är olika salvor och droppar och laxermedel. Det finns också läkemedel som inte får tas ur sin förpackning förrän de ska användas. De förlorar sin effekt annars. De läkemedlen kan inte läggas i en dosett i förväg. Det kan t.ex. vara Nitromex som ges vid behov vid kärlekskramp.

Kombination av Dosett och Apodos

Ibland kan man behöva sätta in ett nytt läkemedel snabbt, och om den boende redan har Apodos delar sjuksköterskan det nya läkemedlet i en dosett innan det hinner komma in i Apodosystemet. För de som har Apodos och samtidigt behöver det blodförtunnande läkemedlet Waran bestäms doseringen efter

regelbunden provtagning och då måste Waran delas i en dosett så att man kan ändra dosen då det behövs. Flytande medicin kan inte heller delas i dosett eller i Apodos.

I medicinkopp eller påse för vid-behovs-läkemedel.

En del personer som har läkemedel vid behov kan få dem i en lös medicinkopp då sjuksköterskan tar fram dem endast då de behövs. På enheter där det inte finns sjuksköterska dygnet runt kan det finnas en påse eller en medicinkopp med läkemedel som får överlämnas efter kontakt med sjuksköterska i hemsjukvården. Flytande läkemedel brukar också finnas i en medicinkopp.

Överlämnande av läkemedel

Förberedelser

De flesta läkemedel ska intas i samband med måltid, men inte alla. Ta reda på vad som gäller för de läkemedel du ska överlämna.

Det är viktigt att läkemedel som intas genom munnen intas med **rikligt med vätska, minst ett halvt glas vatten. Skall sitt upprätt:**

Huvudregel: Krossa inte läkemedel...

En del tabletter och kapslar går att dela eller krossa, men det gäller inte alla. En del är till och med direkt olämpliga att krossa. Vissa tabletter behöver lösas upp extra långsamt i magen och tarmarna. Om man delar eller krossar sådana tabletter fungerar de inte som de ska. Man kan alltid fråga ansvarig sjuksköterska om vad man kan och inte kan göra med olika tabletter och kapslar. Vissa tabletter och kapslar måste sväljas hela, eftersom de får förändrad effekt om de delas eller krossas. Andra kan smaka illa eller utlösa kontaktallergier i till exempel munhåla och svalg om de krossas.

Apotekets broschyr ”Sväljes hela” finns tillgängligt på apotekets hemsida. Den uppdateras kontinuerligt. Den bör skrivas ut minst varje halvår och finnas på arbetsplatsen .

Tala med sjuksköterskan om du märker att en boende har svårt att svälja ett visst läkemedel. Om den boende har svårt att svälja hela tabletter/kapslar bör en annan beredningsform ordinerats t.ex. flytande.

...Endast i yttersta nödfall får man krossa tabletter

Om ansvarig läkare eller sjuksköterska bedömer att en tablett kan krossas, ska detta göras med hjälp av en tablettkross, inte i en mortel.

Att kontrollera vid överlämnande av läkemedel

I samband med att ett läkemedel överlämnas ska den boendes identitet kontrolleras så att rätt läkemedel ges till rätt boende vid rätt tidpunkt. Du signerar på signeringslistan sedan du sett att den boende kunnat svälja sina läkemedel eller fått sina ögondroppar eller plåstret är påsatt .

Innan du överlämnar ett läkemedel till en boende behöver du kontrollera ett antal saker. För allt överlämnande av läkemedel gäller att du som delegerats denna uppgift ska kontrollera den boendes identitet, att det är rätt dag och tidpunkt, räkna antalet läkemedel och jämföra med ordinationshandling, Apodospåsen eller dosettens baksida, samt, övervaka intaget och därefter signera på signeringslista. (Vid-behovs-läkemedel signeras på särskild vidbehovs-signeringslista.)

Här följer en checklista över de kontroller du behöver göra varje gång.

- Rätt person/boende ?
- Kontrollera signeringslistan innan?
- Ordinerad tidpunkt ?
- Ordinerat antal tabletter, kapslar ?
- Ordinerad/e salva, ögondroppar, örondroppar m.m.?
- Ordinerat administrerings sätt (sätt att ge läkemedlet)?
- Ska läkemedlet ges i samband med måltid?
- Kan den boende svälja alla ”tabletter och kapslar”?
- Kan man krossa den boendes tabletter?
- Hur ska jag i så fall blanda ut de krossade tabletterna? I sylt, fil, yoghurt eller mat? Blanda bara i en mindre portion och ge

- den boende den portionen först.
- Kontrollera att den boende kunnat ta sin medicin
- Signera på signeringslistan

Vänd dig alltid till sjuksköterskan om det är problem eller om du upptäcker att något är fel eller om du har frågor. Avvikelse ska genast rapporteras muntligt av den som upptäcker händelsen till ansvarig sjuksköterska. Därefter ska avvikelse rapport fyllas i.

Att tänka på då du ska ge ögondroppar och ögonsalva:

- Tvätta händerna innan du ger droppar eller salva.
- Märk förpackningen med namn och datum då du öppnade förpackningen första gången.
- Se till att personen håller huvudet lätt bakåtlutat och tittar uppåt och dra sedan försiktigt ner det undre ögonlocket.
- Droppa en droppe av det ordinerade läkemedlet på ett sådant sätt att tubens eller flaskans spets inte vidrör ögat, ögonfransar eller ögonlock.
- Ögondroppar ska vara rumstempererade när de ges. Om den boende ska lära sig själv att droppa i sina ögondroppar bör dropparna dock förvaras i kylskåp. En kall droppe känns nämligen tydligare när den träffar ögat.
- Be den boende blunda sedan du droppat eller lagt salva i ögat.
- Om det skall ges fler än en droppe i ögat. Vänta en stund mellan dropparna, tills du ser att ögat är normalfuktigt, innan nästa droppe ges.
- Om olika sorters ögondroppar ska ges väntar du minst fem minuter mellan indroppningarna. Annars finns risk för att den avsedda effekten inte uppnås.
- När du ska ge salva, lägg cirka 1 cm lång salvsträng i nedre ögonlocket.
- Om både droppar och salva ska ges i samma öga ska salva ges sist.
- Sedan en kur givits klart (t.ex. vid ordination av ögonsalva i tio dagar) ska resten av läkemedlet kasseras.

Läkemedel vid behov

Det är alltid en sjuksköterska som ska bedöma om ett vid behovs läkemedel ska ges eller inte. Om det är jourtid och det inte finns sjuksköterska på enheten måste du ringa till sjuksköterskan som är i tjänst, helgbemanning eller sjuksköterskorna i kväll och natt organisationen.

Överblivna läkemedel

Överblivna läkemedel (inklusive itu delade tabletter) ska kasseras i en särskild behållare, som ska vara märkt med ”Kasserade läkemedel”. Tala alltid med sjuksköterskan innan du kasserar läkemedel.

Referenser och källor:

- **HSL**, Hälso- och sjukvårdslagen (2017:30)
- **Patientsäkerhetslagen** (2010:659)
- SOSFS 1997:14 Delegering av arbetsuppgifter inom hälso- och sjukvård och tandvård
- SOSFS 2000:1 Läkemedelshantering i hälso- och sjukvården
- Fass, farmaceutiska specialiteter i Sverige

Medicinskt ansvarig sjuksköterska riktlinjer och rutiner

i **MAS-handboken** www.gotland.se/imcms/46889

Fass www.fass.se Fyll i läkemedelsnamn i vänster meny och tryck på ”sök”

Vårdhandboken : www.vardhandboken.se

Inledning

Denna skrift riktar sig till dig som står i begrepp att ta emot en delegering. Att ta emot en delegering är att ta över en annans persons yrkesansvar och det är viktigt att delegeringar sker på ett säkert sätt.

Det handlar om hur delegering ska gå till och vilka regler som gäller vid delegering.

Varje delegeringsbeslut ställer stora krav på gott omdöme, goda kunskaper och noggrannhet hos den som delegerar såväl som hos den som genom delegering tar emot en medicinsk arbetsuppgift. Både den som delegerar och du som tar emot delegeringen måste vara säkra på att du faktiskt förstår vad uppgiften innebär och klarar att utföra uppgiften på ett säkert sätt.

Vilka lagar och föreskrifter som styr finns i Bilaga 1.

Elisabeth C Ekman, Medicinskt ansvarig sjuksköterska

2017-04-14

Vad är en delegering?

I kommunens hälso- och sjukvård får en legitimerad personal, genom delegering överlåta åt en annan personal (till exempel undersköterska eller vårdbiträde) att utföra en hälso- och sjukvårdsuppgift. En förutsättning för delegering är att en god och säker vård av patienten kan garanteras.

Delegering av läkemedelshantering är vanligast. De är ofta generella det vill säga att delegeringen gäller för samliga vårdtagare. Även andra uppgifter kan delegeras t.ex. omläggning av sår och TENS-behandling. Ofta gäller sådana delegeringar bara för en patient och i samband med delegeringen ges också en skriftlig instruktion om hur uppgiften ska utföras.

Delegering bör ske restriktivt och efter säkerställande av den aktuella personens kompetens, erfarenhet och lämplighet i övrigt. Delegeringar ska vara skriftliga, personliga och tidsbestämda till maximalt ett år och ska regelbundet följas upp. Om delegeringen ska fortsätta sedan tiden för delegeringen löpt ut kan en ny delegering göras under förutsättning att personen fortfarande klarar uppgiften på ett säkert sätt.

Formell - reell kompetens

Med delegering menas att hälso- och sjukvårds personal och som är formellt kompetent för en hälso- och sjukvårdsuppgift överlåter uppgiften till en annan person som saknar formell kompetens för uppgiften. Med formellt kompetent menas i detta sammanhang att ha legitimation för yrke inom hälso- och sjukvården, exempel leg sjuksköterska, leg fysioterapeut och leg arbetsterapeut.

Du som får uppgiften delegerad till dig måste vara reellt kompetent för att utföra den. Det innebär att du har fått lära dig teoretiskt och praktiskt hur uppgiften ska utföras och klarar att utföra uppgiften. Vanligen är det den som delegerar uppgiften som också lär ut hur uppgiften ska utföras.

Den vanligaste formen av delegering i kommunens hälso- och sjukvård är när en sjuksköterska till en undersköterska eller ett vårdbiträde delegerar att överlämna en iordningsställd läkemedelsdos till en patient. En iordningsställd läkemedelsdos är vanligen läkemedel som sjuksköterskan fördelat i en dosett eller som

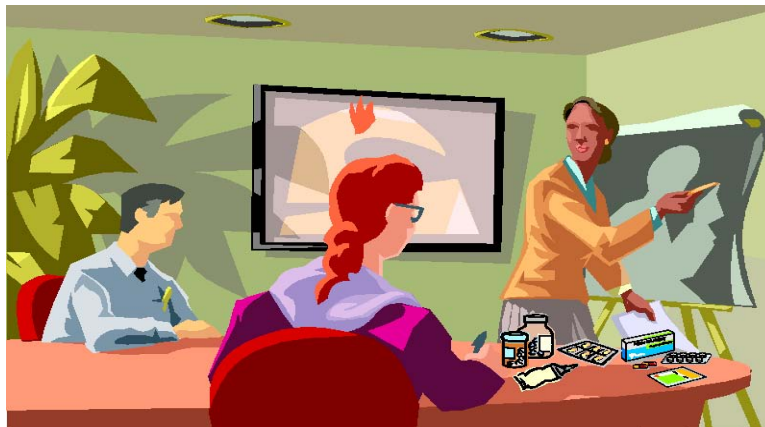
förpackats av ett dosapotek i APO- dos påsar. Det kan också vara ett eller flera läkemedel som en sjuksköterska lagt i en medicinkopp.

Delegering måste vara säker

Enligt hälso- och sjukvårdslagen får delegering bara göras om det är förenligt med en **god och säker vård**. Det innebär att den bland annat ska:

- vara av god kvalitet
- ha god hygienisk standard
- tillgodose patientens behov av trygghet i vård och behandling
- vara lätt tillgänglig
- bygga på respekt för patientens självbestämmande och integritet
- främja goda kontakter mellan patienten och personalen
- tillgodose patientens behov av kontinuitet och säkerhet

Så här ska det gå till vid delegering

- Du ska få utbildning om uppgiften t.ex. läkemedel och läkemedelshandling både praktiskt och teoretiskt
- Den som delegerar ska visa dig praktiskt hur du ska utföra uppgiften
- Den som delegerar måste både ha formell utbildning och själv klara att utföra uppgiften
- Den arbetsuppgift som ska delegeras ska vara tydligt beskriven
- Du som tar emot delegeringen måste klara att utföra uppgiften, vara reellt kompetent
- Delegering är personlig och gäller för en namngiven personal
- Du som fått delegeringen får inte delegera uppgiften vidare till någon annan
- En delegering får gälla högst ett år, men kan gälla kortare tid eller bara för ett bestämt tillfälle
- En delegering ska vara skriftlig
- Delegeringen kan upprepas flera gånger. Den förnyas årligen efter kunskapstest
- Den som delegerar måste varje gång ta ställning till om den som ska ta emot uppgiften klarar att utföra den säkert
- Du som tar emot delegeringen betraktas som hälso- och sjukvårdspersonal då du utför den delegerade uppgiften

Du kan läsa mer om vad det innebär i bilaga 1, ”Vad säger lagen?” .

Förtydligande

Den som delegerar ska tala om för dig:

- vilken/vilka arbetsuppgifter delegeringen gäller
- vilka teoretiska och praktiska kunskaper som krävs för att kunna utföra arbetsuppgiften på ett bra sätt
- vad som händer juridiskt vid en delegering
- viktiga delar i aktuella författningar

och fråga dig

- om du anser dig ha tillräcklig utbildning och erfarenhet för att utföra uppgiften

och bedöma

- om du som ska ta emot uppgiften kommer att klara uppgiften på ett säkert sätt

Du som tar emot delegeringen

- ska tala om för den som delegerar uppgiften om du själv tycker att du klarar uppgiften som ska delegeras

Ibland behövs mer utbildning för att du ska kunna känna dig säker för att utföra den delegerade arbetsuppgiften.

Undantag vid akut nödsituation

Huvudregeln är att delegering av en arbetsuppgift inte får göras mot någons vilja. I en akut nödsituation kan det dock bli nödvändigt att beordra utförandet av en viss arbetsuppgift. Detta är inte att betrakta som delegering.

Delegeringen ska vara skriftlig

Delegeringsbeslutet ska vara skriftligt och det ska framgå:

- vilken arbetsuppgift som delegeras
- vem som delegerat uppgiften
- till vem uppgiften delegeras
- den tidsperiod som delegeringen gäller
- var delegeringen gäller
- datum då beslutet fattades
- underteckning av både den som delegerar och den som emottar delegeringen

Du som tar emot en delegering får en kopia på delegeringsbeslutet.

Beslut om ändrade delegeringar och återkallelse av delegeringsbeslut ska också dokumenteras.

Om en delegering dokumenteras endast på en pappersblankett ska den sparas i minst tre år sedan delegeringen upphört att gälla.

Uppföljning

- Den som delegerat en uppgift ska bevaka att den arbetsuppgift som han eller hon delegerat utförs på ett sätt som är förenligt med en god och säker vård.
- Ett delegeringsbeslut ska omprövas när det behövs och ska omedelbart återkallas om beslutet inte längre är förenligt med en god och säker vård.

Då någon slutar sin anställning

- Då den som delegerat en uppgift slutar, gäller inte delegeringen formellt längre. Efterträdaren ska ta ställning till om delegeringsbeslutet fortfarande ska gälla och kontrasignera på delegeringsblanketten. Hänsyn tas till överlappningsperiod.
- Delegeringsbeslutet upphör också att gälla då du som tagit emot delegeringen slutar den aktuella anställningen.

Ansvar

Den som delegerar en uppgift ansvarar för

- att uppgiftsmottagaren har tillräcklig kunskap och erfarenhet
- uppföljning av att delegeringen är säker för patienten

Du som tar emot delegeringen ansvarar för:

- hur du fullgör uppgiften
- vad du sagt om din förmåga att kunna utföra uppgiften/erna.

Verksamhetschef för hälso- och sjukvården

Inom hälso- och sjukvård ska vårdgivaren utse en verksamhetschef för hälso- och sjukvården. Varje verksamhetschef ska leda arbetet och fördela arbetsuppgifterna efter art och svårighetsgrad och med hänsyn till behovet av kompetens och yrkeserfarenhet. Verksamhetschefen har ansvar för att den personal som ska utföra olika arbetsuppgifter har den kompetens som behövs för detta.

Legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal

Varje sjuksköterska, arbetsterapeut eller fysioterapeut ansvarar för att deras delegeringar är säkra för patienten.

Medicinskt ansvarig sjuksköterska

Inom den kommunala hälso- och sjukvården ska det finnas en medicinskt ansvarig sjuksköterska (MAS), som har ansvar för att patienterna får en säker och ändamålsenlig vård och behandling av god kvalitet. MAS ansvarar även för att beslut att delegera ansvar för vårduppgifter är förenliga med säkerheten för patienten. MAS har skrivit riktlinjer och har ett övergripande ansvar för att delegeringarna sköts på ett säkert sätt.

Bilaga 1

Vad säger lagen?

Innan delegeringen ska den som vill delegera en uppgift till dig ge information om författningar och MAS riktlinjer om delegering, läkemedelshantering och avvikelshantering för att du ska förstå vad delegeringen innebär för dig.

- Hälso- och sjukvårdslagen Avd I: 2 kap1 §, Avd II:4 kap1-2 §§, 5 kap1 §, 26d § och 29-31 §§
  - Patientsäkerhetslagen 1 Kap.2-6 §§ om definitioner, 3 Kap. 1- 8 §§ om vårdgivarens skyldigheter, 6 Kap. 1-4 §§, om hälso- och sjukvårdspersonalens skyldigheter.
  - Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd SOSFS 1997:14 (M) Delegering av arbetsuppgifter inom hälso- och sjukvård och tandvård
SOSFS 2000:1 Läkemedelshantering i hälso- och sjukvården.

Vad är hälso- och sjukvård ?

I Hälso- och sjukvårdslagen (SFS 2017:30), HSL, står i 1 §: ”Med hälso- och sjukvård avses i denna lag åtgärder för att medicinskt förebygga, utreda och behandla sjukdomar och skador. Till hälso- och sjukvården hör även sjuktransporter samt att ta hand om avlidna.” Att ge någon läkemedel är en behandling och alltså är det hälso- och sjukvård.

Vem är hälso- och sjukvårdspersonal?

Den som är legitimerad läkare, sjuksköterska, arbetsterapeut eller fysioterapeut och den som hjälper dessa med hälso- och sjukvårds uppgifter är hälso- och sjukvårdspersonal. Då man tar emot en delegering blir man hälso- och sjukvårdspersonal. Så här ser det ut:

I 1:a kapitlet 4 § Patientsäkerhetslagen står bland annat:

”Med hälso- och sjukvårdspersonal enligt denna lag avses

1. den som har legitimation för ett yrke inom hälso- och sjukvården”

Det är alltså t.ex. läkare, sjuksköterskor, fysioterapeuter och arbetsterapeuter. De är alltid hälso- och sjukvårdspersonal då de arbetar i sina respektive yrken oavsett var de arbetar. Om vi läser vidare i lagtexten står det

”2. personal som är verksam vid sjukhus och andra vårdinrättningar och som medverkar i hälso- och sjukvård av patienter.” Ett äldreboende är inte ett sjukhus eller en vårdinrättning. Det är en *bostad* enligt Socialtjänstlagen. En undersköterska eller ett vårdbiträde som arbetar på ett äldreboende eller en dagverksamhet i kommunen arbetar enligt Socialtjänstlagen som vanligen förkortas SoL. Den som arbetar där är inte hälso- och sjukvårdspersonal.

”3. den som i annat fall vid hälso- och sjukvård av patienter biträder en legitimerad yrkesutövare”

Om vi stannar här ser vi alltså att den som hjälper en person som har legitimation och som arbetar med hälso- och sjukvård, den blir själv hälso- och sjukvårdspersonal i den uppgiften. Du som tar emot en delegering av en hälso- och sjukvårdsuppgift blir således hälso- och sjukvårdspersonal.

Är det viktigt om man är hälso- och sjukvårdspersonal eller ej?

Ja, det är faktiskt viktigt. I vanliga fall arbetar vård- och omsorgspersonal i kommunen enligt Socialtjänstlagen och berörs inte av hälso- och sjukvårdslagstiftningen. Om jag tar emot en delegering blir jag hälso- och sjukvårdspersonal och då lyder jag plötsligt under hälso- och sjukvårdens regelverk.

Det har alltså stor betydelse. Om vi fortsätter att titta på lagtexten i Patientsäkerhetslagen så står det i 6 kapitlet som handlar om skyldigheter för hälso- och sjukvårdspersonalen i den 1 § att du måste utföra arbetsuppgifterna efter vetenskap och beprövad erfarenhet. Du måste alltså ställa krav på den som vill delegera en uppgift att den informera dig om vad som gäller. Du blir också själv ansvarig för att utföra arbetsuppgiften med ett eget lagstadgat ansvar för hur du utför uppgiften (6 Kap. 2 §). **Du är också skyldig att bidra till att det**

är hög säkerhet i hälso- och sjukvården och rapportera risk för vårdskador och när det uppstått fel enligt det avvikelssystem som verksamheten har.

Möjligheten att delegera en uppgift

I Patientsäkerhetslagen står också att den som är hälso- och sjukvårdspersonal får delegera en arbetsuppgift till någon annan, men bara om det är förenligt med kravet på en god och säker vård. Den som delegerar en uppgift till en annan har ansvar för att den som ska utföra uppgiften har tillräckliga kunskaper för att utföra uppgiften.(6 kapitlet 3 §). Den sjuksköterska, arbetsterapeut eller fysioterapeut som delegerar en uppgift ska försäkra sig om att den som tar emot delegeringen faktiskt klarar uppgiften.

Observera att möjligheten att delegera en uppgift bara gäller den som är formellt kompetent. Du som mottagit en delegering kan inte i din tur delegera uppgiften vidare till någon annan.